

Аналітична записка
з питань порівняльного законодавства
щодо участі України в програмі фінансування
Connecting Europe Facility (CEF) для транспорту*

***Анотація.** В Аналітичній записці досліджується в порівняльному аспекті закордонний досвід імплементації актів *acquis* ЄС щодо участі держав-членів ЄС у програмах фінансування Connecting Europe Facility (CEF) для транспорту, які відповідно до вимог до кандидата на членство в ЄС мають бути імplementовані й в систему українського законодавства.*

***Ключові слова:** CEF у сфері транспорту, імплементація *acquis* ЄС, участь у проєктах фінансування сфери транспорту.*

Вступна частина

Представники понад 20 держав, Європейської Комісії та міжнародних фінансових організацій взяли участь у Діалозі високого рівня для України в межах Міжнародного транспортного форуму (МТФ), який відбувся в Києві 29 листопада 2024 року. Під час відкриття Діалогу Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль зазначив, що наразі українська інфраструктура є однією із найбільш постраждалих галузей. Це підтверджує й оцінка Світового банку, в якій ідеться про майже 500 мільярдів доларів, необхідних для відбудови. У Спільній заяві представники форуму, зокрема, закликають міжнародні фінансові установи, уряди та приватний сектор збільшити інвестиції у транспортний сектор України та відновлення, а також у транспортні сектори сусідніх держав, які посилюють сполучення України з Європою та світом. Інтеграція «зелених» і цифрових технологій у процес відновлення буде ключовою для створення сучасної транспортної системи. Інвестиції мають бути спрямовані на посилення розвитку транспорту та транспортної інфраструктури на основі узгодження законодавства України з *acquis* і стандартами ЄС, таким чином прискорюючи прогрес держави на її європейському шляху¹.

Зобов'язання України щодо імплементації законодавства ЄС у сфері транспорту визначені Главою 7 «Транспорт» Розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію)² та Додатком XXXII до неї.

Слід відмітити, що можливість участі України в програмах фінансової допомоги ЄС, зокрема, передбачена Протоколом III «Про Рамкову угоду між Європейським Союзом і Україною про загальні засади участі України у програмах Європейського Союзу» до Угоди про асоціацію, яким встановлено, що

¹ Відбудова транспортної мережі та сталої сучасної інфраструктури: у межах Міжнародного транспортного форуму відбувся Діалог високого рівня для України. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://mtu.gov.ua/news/36164.html>

² Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16 вересня 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n2277

особливі умови участі України в кожній окремій програмі, зокрема фінансовий внесок, який підлягає сплаті, та процедури звітності й оцінки, визначаються в Меморандумі про взаєморозуміння між Європейською Комісією та компетентними органами України на основі критеріїв, установлених відповідними програмами.

Крім того, перелік активів *acquis* ЄС, які Україна повинна імплементувати в процесі вступу до ЄС, після проведення Європейською Комісією скринінгу відповідності законодавства України праву ЄС може бути суттєво змінено з огляду на відповідний звіт Єврокомісії. Зокрема, стан адаптації Україною активів *acquis* ЄС щодо Транс'європейської транспортної мережі (TEN-T) відображений у Звіті Європейської Комісії щодо України від 8 листопада 2023 року³.

22 грудня 2023 року підписано Порозуміння високого рівня між Україною та Європейським Союзом про поширення індикативних мап Транс'європейської транспортної мережі в Україні, що забезпечить включення до TEN-T нових маршрутів, які ведуть до кордонів із державами-членами Європейського Союзу, а також до Республіки Молдова⁴.

У Звіті Європейської Комісії щодо України від 30 жовтня 2024 року, зокрема зазначено, що в транспортному секторі Україна продовжує виконувати свої зобов'язання щодо імплементції пріоритетних правил ЄС у сфері транспорту. Відповідно до своїх зобов'язань, із метою прискорення реформ у секторі Україна має ухвалити та розпочати реалізацію переглянутої Національної транспортної стратегії до 2030 року. Панель пріоритетних проєктів для транскордонного сполучення з ЄС на основі TEN-T потребує подальшого розвитку в рамках єдиної проєктної лінії, узгодження з *acquis* ЄС TEN-T, особливо у сфері технічних стандартів, декарбонізації та цифровізації, що все ще залишається серйозним викликом. Україна має розпочати реалізацію Стратегії розвитку та розширення прикордонної інфраструктури з державами-членами ЄС та Республікою Молдова до 2030 року, яка допоможе визначити пріоритети інвестицій в інфраструктуру перетину кордону та пропускну спроможність через залізничні та автомобільні пункти перетину кордону, пов'язані з TEN-T⁵.

Додатково з питань існуючого закордонного досвіду імплементції активів *acquis* ЄС у зв'язку з поширенням індикативних мап Транс'європейської

³ Ukraine 2023 Report. Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. 2023 Communication on EU Enlargement policy. Brussels, 08.11.2023. SWD (2023) 699. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf

⁴ Співробітництво у сфері транспорту. Представництво України при Європейському Союзі. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spirovbitnictvo/transport#:~:text=22%20%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BD%D1%8F%202023%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%BE,%D0%B0%20%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%B6%20%D0%B4%D0%BE%20%D0%A0%D0%B5%D1%81%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B8%20%D0%9C%D0%BE%D0%BB%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0>

⁵ Ukraine 2024 Report. Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. 2024 Communication on EU Enlargement policy. Brussels, 30.10.2024. SWD (2024) 699. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf

транспортної мережі (TEN-T), які відповідно до вимог до членства в ЄС мають бути імplementовані в систему українського законодавства, Дослідницькою службою Верховної Ради України підготовлено Аналітичну записку з питань порівняльного законодавства щодо поширення індикативних мап Транс'європейської транспортної мережі в Україні⁶.

Основна частина

У листопаді 2023 року Верховна Рада України ратифікувала Угоду між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, з іншої сторони, про участь України у програмі Європейського Союзу «Механізм «Сполучення Європи»⁷ (далі – Угода), відкривши цим шлях до участі України у програмі «Механізм «Сполучення Європи» (Connecting Europe Facility (CEF)). Як встановлено у статті 1 Угоди, Україна бере участь і робить внесок як асоційована держава у транспортній, енергетичній і цифровій сферах програми «Механізм «Сполучення Європи», зазначених у статті 3(2)(a)(i), 3(2)(b) і 3(2)(c) Регламенту (ЄС) 2021/1153 в його останній редакції. Зокрема, відповідно до вимог Регламенту цілі CEF у сфері транспорту мають сприяти розробці проєктів спільного інтересу, пов'язаних з ефективними, взаємопов'язаними та мультимодальними мережами й інфраструктурою для розумної, сумісної, сталої, інклюзивної, доступної, безпечної та надійної мобільності.

Угода застосовується з 1 січня 2023 року і залишається чинною, доки це необхідно для виконання всіх проєктів та заходів, що фінансуються програмою CEF, виконання всіх дій, необхідних для захисту фінансових інтересів Європейською Союзом, та виконання усіх фінансових зобов'язань, які випливають із виконання цієї Угоди між Сторонами.

Україна тепер також може подавати заявки за проєктами для грантової підтримки від Єврокомісії (у розмірі 50 % від вартості проєктів). При цьому особливий акцент робиться на реалізації уже схвалених Європейською Комісією інфраструктурних проєктів. Зокрема, на сьогодні актуальними для України є чотири проєкти стосовно розвитку залізниці, автомобільних пунктів пропуску, річкової інформаційної служби та підтримки аеронавігації, що отримали схвалення стосовно фінансування з програми CEF на суму 52 мільйони євро.

1. Щодо актів *acquis* ЄС, спрямованих на забезпечення регулювання програми CEF у сфері транспорту, які відповідно до вимог до кандидата на членство в ЄС мають бути імplementовані в систему українського законодавства

Сучасна політика ЄС щодо програми CEF бере свій початок у 2014 році, відтоді вперше згідно з Регламентом (ЄС) 1316/2013 Європейського Парламенту та Ради від 11 грудня 2013 року про заснування Механізму Сполучення Європи, внесення змін до Регламенту (ЄС) 913/2010 та скасування Регламентів (ЄС)

⁶ Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо поширення індикативних мап Транс'європейської транспортної мережі в Україні. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33017.pdf>

⁷ Про ратифікацію Угоди між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, з іншої сторони, про участь України у програмі Союзу "Механізм "Сполучення Європи": Закон України від 21 листопада 2023 р. № 3469-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_003-23#n2

680/2007 та (ЄС) 67/2010⁸ відбулося запровадження фінансового інструмента, який отримав назву «Механізм «Сполучення Європи» (Connecting Europe Facility (CEF)). Цей Регламент визначав розбивку фінансових ресурсів для реалізації CEF на 2014–2020 роки.

У продовження визначеного Регламентом (ЄС) 1316/2013 курсу, за пропозицією Європейської Комісії, зважаючи на більш амбітну мету для CEF, який має дозволити повною мірою використовувати синергію між транспортним, енергетичним і цифровим секторами, було прийнято Регламент (ЄС) 2021/1153 Європейського Парламенту та Ради від 7 липня 2021 про заснування Механізму Сполучення Європи та скасування Регламентів (ЄС) 1316/2013 та (ЄС) 283/2014⁹ (почав діяти з 1 січня 2021 року). Регламент передбачає фінансовий пакет для реалізації CEF на період із 1 січня 2021 року до 31 грудня 2027 року, який може становити до 33 710 000 000 євро в поточних цінах.

Регламент (ЄС) 2021/1153 встановлює такі загальні цілі для CEF: створення, розвиток, модернізація та завершення транс'європейських мереж у транспортному, енергетичному та цифровому секторах, а також сприяння транскордонному співробітництву у сфері відновлюваної енергії, беручи до уваги термінові зобов'язання щодо декарбонізації та цілі підвищення європейської конкурентоспроможності; розумне, стійке та інклюзивне зростання; територіальна, соціальна й економічна згуртованість; доступ до внутрішнього ринку з наголосом на сприянні синергії між транспортним, енергетичним і цифровим секторами.

Для CEF у сфері транспорту Регламент визначив дві конкретні цілі, а саме:

1) сприяти розробці проєктів спільного інтересу, пов'язаних з ефективними, взаємопов'язаними та мультимодальними мережами й інфраструктурою для розумної, сумісної, сталої, інклюзивної, доступної, безпечної та надійної мобільності відповідно до цілей Регламенту (ЄС) № 1315/2013;

2) адаптувати частини Транс'європейської транспортної мережі (TEN-T) для подвійного використання транспортної інфраструктури з метою покращення як цивільної, так і військової мобільності.

Також Регламент передбачає, що програма CEF може бути відкрита для третіх держав, зокрема для тих, що приєднуються, держав-кандидатів та потенційних кандидатів, відповідно до загальних принципів і загальних положень та умов участі цих держав у програмах Союзу, встановлених у відповідних рамкових угодах та рішеннях Ради асоціації або в подібних угодах, та відповідно до конкретних умов, викладених в угодах між Союзом і цими державами.

⁸ Regulation (EU) No 1316/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 establishing the Connecting Europe Facility, amending Regulation (EU) No 913/2010 and repealing Regulations (EC) No 680/2007 and (EC) No 67/2010 Text with EEA relevance. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013R1316>

⁹ Regulation (EU) 2021/1153 of the European Parliament and of the Council of 7 July 2021 establishing the Connecting Europe Facility and repealing Regulations (EU) No 1316/2013 and (EU) No 283/2014 (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1153/oj>

На виконання Регламенту (ЄС) 2021/1153 також було прийнято низку делегованих та імплементаційних актів Європейської Комісії. Зокрема, у сфері транспорту – це Імплементаційний Регламент Комісії (ЄС) 2021/1328 від 10 серпня 2021 року, що визначає вимоги до інфраструктури, що застосовуються до певних категорій інфраструктурних заходів подвійного призначення відповідно до Регламенту (ЄС) 2021/1153¹⁰.

Крім того, у Регламенті (ЄС) 2021/1153 наведено посилання на значну частину норм *acquis* ЄС, що містяться в директивах, регламентах та інших актах і стосуються CEF (Табл. 1).

Таблиця 1

Акти *acquis* ЄС, на які посилається Регламент (ЄС) 2021/1153 і які стосуються сфери транспорту

№	Акти <i>acquis</i> ЄС	Анотація
1.	Directive (EU) 2016/2284 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2016 on the reduction of national emissions of certain atmospheric pollutants, amending Directive 2003/35/EC and repealing Directive 2001/81/EC	Стосується зобов'язань держав-членів обмежити свої щорічні антропогенні викиди діоксиду сірки, оксидів азоту, неметанових летких органічних сполук, аміаку та дрібних твердих частинок відповідно до національних зобов'язань щодо скорочення викидів, що застосовуються з 2020 до 2029 та з 2030 років і далі.
2.	Regulation (EU) No 1315/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 on Union guidelines for the development of the trans-European transport network and repealing Decision No 661/2010/EU	Встановлює керівні принципи для розвитку транс'європейської транспортної мережі (TEN-T), визначає проекти спільного інтересу та вимоги, яких необхідно дотримуватися для управління TEN-T, передбачає заходи щодо реалізації проєктів спільного інтересу, юридичні процедури Союзу та національного законодавства.
3.	Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, amending Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) No 1301/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1304/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, and Decision No 541/2014/EU and repealing Regulation (EU, Euratom) No 966/2012	Встановлює правила створення та виконання загального бюджету Європейського Союзу та Європейського співтовариства з атомної енергії («бюджет»), а також представлення та аудиту їх звітів.
4.	Directive 2014/94/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October	Встановлює спільну систему заходів для розгортання інфраструктури

¹⁰ Commission Implementing Regulation (EU) 2021/1328 of 10 August 2021 specifying the infrastructure requirements applicable to certain categories of dual-use infrastructure actions pursuant to Regulation (EU) 2021/1153 of the European Parliament and of the Council. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R1328&qid=1734614336850>

	2014 on the deployment of alternative fuels infrastructure	альтернативних видів палива в Союзі з метою мінімізації залежності від нафти та пом'якшення впливу транспорту на навколишнє середовище, а також встановлює мінімальні вимоги до розбудови інфраструктури альтернативних видів палива, включно з пунктами підзарядки для електромобілів і пунктами заправки природним газом (LNG і CNG) і воднем, що має бути реалізовано за допомогою національних політичних рамок держав-членів, загальні технічні специфікації для таких пунктів підзарядки та заправки, а також вимоги до інформації для користувачів.
5.	Regulation (EU) 2021/1060 of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 laying down common provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund Plus, the Cohesion Fund, the Just Transition Fund and the European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund and financial rules for those and for the Asylum, Migration and Integration Fund, the Internal Security Fund and the Instrument for Financial Support for Border Management and Visa Policy	Встановлює фінансові правила для Європейського фонду регіонального розвитку (ERDF), Європейського соціального фонду плюс (ESF+), Фонду згуртованості, Фонду справедливого переходу (JTF), Європейського фонду морського судноплавства, рибальства та аквакультури (EMFAF), Фонду інтеграції (AMIF), Фонду внутрішньої безпеки (ISF) та Інструменту фінансової підтримки управління кордонами та візової політики (BMVI)
6.	Regulation (EU) No 347/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2013 on guidelines for trans-European energy infrastructure and repealing Decision No 1364/2006/EC and amending Regulations (EC) No 713/2009, (EC) No 714/2009 and (EC) No 715/2009	Встановлює керівні принципи для своєчасного розвитку та взаємодії пріоритетних коридорів і зон транс'європейської енергетичної інфраструктури, розглядає визначення проєктів спільного інтересу, необхідних для реалізації пріоритетних коридорів і територій, що підпадають під категорії енергетичної інфраструктури для електроенергетики, газу, нафти та вуглекислого газу.
7.	Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the promotion of the use of energy from renewable sources	Встановлює загальну основу для сприяння використанню енергії з відновлюваних джерел; правила щодо фінансової підтримки електроенергії з відновлюваних джерел, власного споживання такої електроенергії, використання енергії з відновлюваних джерел у секторі опалення й охолодження та в транспортному секторі, щодо регіонального співробітництва між державами-членами, а також між державами-членами та третіми державами, щодо гарантій походження, адміністративних процедур, інформації та

		навчання; критерії стійкості та зниження викидів парникових газів від біопалива.
8.	Regulation (EU) 2018/1999 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the Governance of the Energy Union and Climate Action, amending Regulations (EC) No 663/2009 and (EC) No 715/2009 of the European Parliament and of the Council, Directives 94/22/EC, 98/70/EC, 2009/31/EC, 2009/73/EC, 2010/31/EU, 2012/27/EU and 2013/30/EU of the European Parliament and of the Council, Council Directives 2009/119/EC and (EU) 2015/652 and repealing Regulation (EU) No 525/2013 of the European Parliament and of the Council	Встановлює механізм управління для досягнення цілей і завдань Енергетичного союзу та довгострокових зобов'язань Союзу щодо викидів парникових газів відповідно до Паризької угоди, а також протягом першого десятирічного періоду, з 2021 по 2030 рік, зокрема Союзу до 2030 року щодо енергетики та клімату.
9.	Directive (EU) 2018/1972 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 establishing the European Electronic Communications Code	Встановлює гармонізовану основу для регулювання електронних комунікаційних мереж, електронних комунікаційних послуг, пов'язаних засобів і пов'язаних послуг, а також певних аспектів термінального обладнання, визначає завдання національних регулятивних органів, інших компетентних органів щодо процедур для забезпечення узгодженого застосування нормативно-правової бази в усьому Союзі.
10.	Regulation (EU) 2021/695 of the European Parliament and of the Council of 28 April 2021 establishing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation, laying down its rules for participation and dissemination, and repealing Regulations (EU) No 1290/2013 and (EU) No 1291/2013	Засновує Horizon Europe – Рамкову програму з досліджень та інновацій на період дії багаторічної фінансової рамки MFF 2021–2027, встановлює правила участі у межах Програми та визначає рамки, що регулюють підтримку науково-дослідної діяльності протягом такого ж терміну.
11.	Regulation (EU, Euratom) No 883/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 September 2013 concerning investigations conducted by the European Anti-Fraud Office (OLAF) and repealing Regulation (EC) No 1073/1999 of the European Parliament and of the Council and Council Regulation (Euratom) No 1074/1999	Встановлює цілі й завдання щодо боротьби із шахрайством, корупцією та будь-якою іншою незаконною діяльністю, яка зачіпає фінансові інтереси Європейського Союзу та Європейського співтовариства з атомної енергії
12.	Council Regulation (EC, Euratom) No 2988/95 of 18 December 1995 on the protection of the European Communities financial interests	Встановлює загальні правила стосовно однорідних перевірок та адміністративних заходів і покарань щодо порушень законодавства Співтовариства.

13.	Council Regulation (Euratom, EC) No 2185/96 of 11 November 1996 concerning on-the-spot checks and inspections carried out by the Commission in order to protect the European Communities' financial interests against fraud and other irregularities	Встановлює додаткові загальні положення у значенні статті 10 Регламенту (ЄС, Євратом) № 2988/95, які застосовуються до адміністративних перевірок та інспекцій на місці, які проводяться Комісією з метою захисту фінансових інтересів Співтовариств проти порушень, визначених у статті 1(2) зазначеного Регламенту.
14.	Regulation (EU) 2021/1153 of the European Parliament and of the Council of 7 July 2021 establishing the Connecting Europe Facility and repealing Regulations (EU) No 1316/2013 and (EU) No 283/2014	Засновує Європейську прокуратуру (ЄОКЗ) і встановлює правила щодо її функціонування
15.	Council Decision (EU) 2021/1764 of 5 October 2021 on the association of the Overseas Countries and Territories with the European Union including relations between the European Union on the one hand, and Greenland and the Kingdom of Denmark on the other (Decision on the Overseas Association, including Greenland)	Встановлює правила та процедуру асоціації Союзу із заморськими державами й територіями (ОСТ), включаючи Гренландію, і замінює Рішення Ради 2013/755/ЄС, яке скасовується цим Рішенням. Також встановлює програму фінансування асоціації на період з 1 січня 2021 року по 31 грудня 2027 року.
16.	Directive 2014/25/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on procurement by entities operating in the water, energy, transport and postal services sectors and repealing Directive 2004/17/EC	Встановлює правила щодо процедур закупівель замовниками стосовно контрактів, а також конкурсів проєктів, вартість яких оцінюється не нижче порогових значень, встановлених у статті 15.
17.	Interinstitutional Agreement between the European Parliament, the Council of the European Union and the European Commission of 13 April 2016 on Better Law-Making	Встановлює процедуру, згідно з якою Європейський Парламент, Рада й Комісія («три інституції») зобов'язуються щиро та прозоро співпрацювати протягом усього законодавчого циклу.
18.	Regulation (EU) No 182/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 laying down the rules and general principles concerning mechanisms for control by Member States of the Commission's exercise of implementing powers	Встановлює правила й загальні принципи, що регулюють механізми, які застосовуються у випадках, коли юридично обов'язковий акт Союзу («основний акт») визначає потребу в однакових умовах імплементації та вимагає, щоб ухвалення імплементаційних актів Комісією залежало від контролю держав-членів.

Також положеннями Регламенту (ЄС) 2021/1153 передбачено, що Європейська Комісія здійснює делегування завдань, пов'язаних із реалізацією програми CEF, спеціально створеному виконавчому агентству. Із цією метою було прийнято Імплементаційне Рішення Європейської Комісії (ЄС) 2021/173 від 12 лютого 2021 року¹¹, яким, зокрема, створено Європейське виконавче

¹¹ Commission Implementing Decision (EU) 2021/173 of 12 February 2021 establishing the European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency, the European Health and Digital Executive Agency, the European Research Executive Agency, the European Innovation Council and SMEs Executive Agency, the European Research Council Executive Agency, and the European Education and Culture Executive Agency and repealing Implementing

агентство з питань клімату, навколишнього середовища та інфраструктури (CINEA), що є правонаступником Виконавчого агентства з інновацій та мереж (INEA) (здійснювало повноваження з виконання завдань, пов'язаних із реалізацією програми CEF у період 2014–2021 роки).

Із метою виконання програм ЄС Європейською Комісією прийнято Рішення від 12 лютого 2021 року про делегування повноважень Європейському виконавчому агентству з питань клімату, навколишнього середовища та інфраструктури (CINEA) щодо виконання завдань, пов'язаних із впровадженням програм ЄС у сферах – транспортної та енергетичної інфраструктури; дослідження клімату, енергетики, мобільності та інновацій; навколишнього середовища, природи та біорізноманіття; переходу на низьковуглецеві технології; морського та рибного господарства – включаючи, зокрема, виконання асигнувань, занесених до загального бюджету Союзу, і тих, що впливають із зовнішніх цільових доходів¹².

CINEA розпочало свою діяльність 1 квітня 2021 року, зокрема, у частині реалізації CEF у сфері транспорту допомагає будувати нову або модернізувати існуючу транспортну інфраструктуру по всій Європі. CEF у сфері транспорту також підтримує системи управління дорожнім рухом, інновації, зменшення впливу на навколишнє середовище, підвищення енергоефективності та підвищення безпеки транспорту тощо. Для цих завдань CEF у сфері транспорту передбачає фінансування 50 % вартості проєктів, іншу половину вартості яких компенсує держава-заявниця за рахунок власних джерел чи міжнародних фінансових організацій. Бюджет CEF у сфері транспорту становить 25,81 млрд євро¹³.

2. Щодо актуальних посилань на рекомендації, публікації, дослідження європейських державних агентств з питань поліпшення використання інфраструктури, зменшення екологічного впливу транспорту, підвищення енергоефективності та безпеки залізничного транспорту, внутрішніх водних шляхів, морських портів, а також використання альтернативних видів палива в ЄС

Висвітлення процесів щодо поліпшення використання інфраструктури, зменшення екологічного впливу транспорту, підвищення енергоефективності та безпеки у сферах залізничного транспорту, внутрішніх водних шляхів, діяльності морських портів та впровадження альтернативних видів палива в ЄС, у тому числі в окремих державах-членах, здійснюється на рівнях як відповідних

Decisions 2013/801/EU, 2013/771/EU, 2013/778/EU, 2013/779/EU, 2013/776/EU and 2013/770/EU. URL: https://wayback.archive-it.org/12090/20230607214737/https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2021.050.01.0009.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2021%3A050%3ATOC

¹² COMMISSION DECISION delegating powers to the European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency with a view to the performance of tasks linked to the implementation of Union programmes in the field of transport and energy infrastructure; climate, energy and mobility research and innovation; environment, nature and biodiversity; transition to low-carbon technologies; and maritime and fisheries; comprising, in particular, implementation of appropriations entered in the general budget of the Union and those stemming from external assigned revenue. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=PI_COM%3AC%282021%29947

¹³ European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency. Connecting Europe Facility for Transport. URL: https://cinea.ec.europa.eu/programmes/connecting-europe-facility/transport-infrastructure_en

міжнародних організацій, об'єднань, які досліджують діяльність та узагальнюють досвід держав, так і національних транспортних агентств, спеціалізованих дослідницьких та аналітичних центрів.

Серед установ, які приділяють увагу проведенню відповідних моніторингових та аналітичних досліджень щодо розвитку TEN-T у рамках реалізації грантових програм CEF, значне місце посідає Європейське виконавче агентство з клімату, інфраструктури та навколишнього середовища (CINEA)¹⁴. У його дослідженнях представлено: аналізи проєктів, що підтримані CEF Energy¹⁵; аналітичні огляди щодо розбудови галузевих мереж (зокрема, європейської залізниці, автомобільної інфраструктури, у тому числі пунктів постачання альтернативного палива для автомобільного транспорту, внутрішніх і морських портів) зі сприянням синергії між грантовими інструментами CEF та залученням приватного фінансування¹⁶; тематику щодо зменшення впливу водного транспорту на навколишнє середовище¹⁷.

Як аналітичний центр формування глобальної транспортної політики діє у складі 69 держав Міжнародний транспортний форум (ITF) при ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку)¹⁸, рамки діяльності якого охоплюють усі види транспорту. ITF організовує щорічні саміти міністрів транспорту та виступає провідною глобальною платформою для діалогу в цій сфері, у тому числі за інноваційними напрямками, як-от щодо підготовки інфраструктури для автоматизованих транспортних засобів¹⁹. Аналітична складова його діяльності представлена численними тематичними дослідженнями й узагальненнями щодо найкращої практики, зокрема, за такими пріоритетами: безпеки, нової мобільності, управління викидами на транспорті, сталого доступу для всіх, інклюзії²⁰, у тому числі за різними видами транспорту й за державами. Наприклад: висвітлюється досвід Німеччини щодо вантажного транспортного ланцюга з нульовим викидом вуглецю, пов'язаного з портом Гамбурга²¹; досліджуються чинники, які вивели Швецію в авангард декарбонізації морського транспорту, детально описано зусилля держави з декарбонізації її судноплавної

¹⁴ European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency. Publications. URL: https://cinea.ec.europa.eu/publications_en

¹⁵ CEF Energy 2023: Latest achievements and way forward. URL: https://cinea.ec.europa.eu/publications/cef-energy-2023-latest-achievements-and-way-forward_en

¹⁶ The Connecting Europe Facility. Supporting European infrastructure. URL: https://cinea.ec.europa.eu/publications/investing-european-networks_en

¹⁷ CORDIS Synergy Info Pack: Waterborne transport for a green future. URL: https://cinea.ec.europa.eu/publications/cordis-synergy-info-pack-waterborne-transport-green-future_en

¹⁸ International Transport Forum. URL: https://www.itf-oecd.org/search/policy-insights?f%5B0%5D=field_publication_type%3A3096

¹⁹ Preparing Infrastructure for Automated Vehicles. URL: <https://www.itf-oecd.org/preparing-infrastructure-automated-vehicles>

²⁰ Policy Insights. International Transport Forum. URL: https://www.itf-oecd.org/search/policy-insights?f%5B0%5D=field_publication_type%3A3096

²¹ Zero Carbon Supply Chains. The Case of Hamburg. URL: <https://www.itf-oecd.org/zero-carbon-supply-chains>

галузі та висвітлено проблеми і потенційні рішення для досягнення нульового викиду вуглецю²².

Агентство Європейського Союзу з питань залізниць²³ надає технічну допомогу державам-членам ЄС у сфері залізничної безпеки та функціональної взаємодії залізничних мереж задля сприяння руху до Європейського залізничного простору без кордонів, тісно співпрацює з Європейською Комісією та здійснює моніторинги, за результатами яких надає звіти, що містять цінні відомості та є важливим ресурсом інформації як для зацікавлених сторін, так і для тих, хто приймає рішення. Серед останніх – опубліковані 2 липня 2024 року: Звіт про моніторинг безпеки та оперативної сумісності²⁴ та Звіт про навколишнє середовище залізничного транспорту²⁵.

Об'єднання європейських залізничних та інфраструктурних компаній «Голос європейських залізниць» (CER)²⁶, яке охоплює близько 70 залізничних та інфраструктурних компаній і національних асоціацій, утворене для позиціонування їх інтересів у формуванні політики ЄС у залізничному секторі. У рамках ініціативи CER Essays видано серію есе, звітів та аналітичних досліджень за різними темами щодо: видів транспорту, питань кліматичної політики, інвестицій, високошвидкісної залізниці, зокрема щодо функціонування єдиної європейської залізничної мережі²⁷, у тому числі щодо досвіду окремих держав, наприклад, Польщі²⁸, Франції²⁹, Італії³⁰, Чехії³¹ тощо.

У рамках діяльності національних транспортних агентств держав ЄС також висвітлюються тенденції, актуальні проблеми та напрями розвитку національних транспортних мереж, у тому числі в контексті сполучності та розбудови TEN-T і єдиної політики ЄС у цій галузі.

В *Австрії* Федеральне відомство транспорту³², що є спеціалізованою урядовою установою, проводить відповідні дослідження та публікує регулярні

²² Decarbonising Maritime Transport: The Case of Sweden. URL: <https://www.itf-oecd.org/decarbonising-maritime-transport-sweden>

²³ European Union Agency for Railways (ERA). URL: <https://www.era.europa.eu/agency-you/agency/vision-mission-values-tasks>

²⁴ Report on Railway Safety and Interoperability in the EU 2024. URL: <https://www.era.europa.eu/content/report-railway-safety-and-interoperability-eu-2024>

²⁵ 2024 Rail Environmental Report. URL: <https://www.era.europa.eu/content/2024-rail-environmental-report>

²⁶ Community of European Railway and Infrastructure Companies (CER). URL: <https://www.cer.be/publications/all-publications>

²⁷ Metropolitan Network: A strong European railway for an ever closer union. URL: https://www.cer.be/images/publications/reports/230710_High-Speed_Metropolitan_Network_Study.pdf

²⁸ Investing in railways is a key decision for the EU's green future. (by Associate Professor Jana Pieriegud, SGH and Krzysztof Mamiński, CEO of PKP). URL: https://www.cer.be/images/CER_ESSAY_PKP.pdf

²⁹ Railway innovation in the 21st century. URL: https://www.cer.be/images/publications/essay-series/08_CER_ESSAY_SNCF.pdf

³⁰ High-speed rail as a strategic tool for achieving European transport policy goals. URL: https://www.cer.be/images/publications/essay-series/05_CER_ESSAY_FS.pdf

³¹ Czech high-speed rail for a sustainably connected Europe. URL: https://www.cer.be/images/publications/positions/220511_SZCZ_Essay_Czech_high-speed.pdf

³² Bundesanstalt für Verkehr (BAV). URL: <https://www.bav.admin.ch/bav/de/home.html>

аналізи та звіти з питань розвитку транспортної інфраструктури³³, наприклад: про стан програм розширення залізниці в просторі ЄС³⁴, національні плани щодо австрійської судноплавної політики в регіоні³⁵ тощо.

У **Бельгії** Федеральна державна служба мобільності та транспорту³⁶ оприлюднює результати своїх досліджень та звіти за різними напрямками цієї сфери діяльності³⁷, зокрема: пілотні проєкти щодо розвитку внутрішнього пасажирського транспорту в Бельгії³⁸, дослідження про вплив на навколишнє середовище та клімат застосування Vision Rail 2040³⁹.

У **Данії** та **Швеції** відповідні функції у сфері транспорту, з урахуванням особливостей публічного управління в цих державах, здійснюють Данське транспортне агентство та Шведське транспортне агентство⁴⁰, котрі проводять дослідження, публікують аналізи щодо функціонування транспортних секторів, наприклад: у рамках інфраструктурного плану 2035 підготовлено й оприлюднено аналіз поточного транспортного обслуговування Борнхольма та альтернативних і екологічніших варіантів транспорту⁴¹; врахування стандартів доступної мобільності та інклюзії представлено у Данському плані впровадження TSI PRM⁴².

Французьке агентство з фінансування транспортної інфраструктури (AFIT)⁴³ є національною державною установою з місією участі у фінансуванні проєктів інфраструктури транспорту та мобільності відповідно до цілей сталого розвитку. AFIT широко висвітлює свою діяльність, у тому числі у формі аналізів, звітів, досліджень за різними видами транспорту, секторами діяльності. Формою публічної звітності AFIT є його щорічні звіти, наприклад: Звіт про діяльність 2023⁴⁴. При Міністерстві транспорту функціонує також Рада з управління

³³ Bundesanstalt für Verkehr (BAV). Berichte und Studien. URL: <https://www.bav.admin.ch/bav/de/home/publikationen/berichte.html>

³⁴ Bundesanstalt für Public Fédéral Mobilité et Transports : <https://mobilit.belgium.be/fr>

³⁴ Publications et statistiques. URL: <https://mobilit.belgium.be/fr/documents-et-statistiques/publications-et-statistiques>

³⁴ Projets-Pilotes en transport Verkehr (BAV). Stand Eisenbahn-Ausbauprogramme. URL: <https://www.bav.admin.ch/bav/de/home/publikationen/berichte/berichte-eisenbahngrossprojekte.html>

³⁵ National Action Plan for Danube Navigation. URL: <https://www.bmk.gv.at/en/topics/transport/waterways/nap.html>

³⁶ Service Public Fédéral Mobilité et Transports. URL: <https://mobilit.belgium.be/fr>

³⁷ Publications et statistiques. URL: <https://mobilit.belgium.be/fr/documents-et-statistiques/publications-et-statistiques>

³⁸ Projets-Pilotes en transport intérieur de voyageurs en Belgique – Étude préliminaire. URL: <https://mobilit.belgium.be/fr/publications/projets-pilotes-en-transport-interieur-de-voyageurs-en-belgique-etude-preliminaire>

³⁹ Étude sur l'impact environnemental et climatique de l'application de la Vision Rail 2040. URL: <https://mobilit.belgium.be/fr/publications/etude-sur-limpact-environnemental-et-climatique-de-lapplication-de-la-vision-rail-2040>

⁴⁰ Trafikstyrelsen. URL: <https://www.trafikstyrelsen.dk/>

⁴¹ Bornholmeranalysen. URL: <https://www.trafikstyrelsen.dk/arbejdsomraader/kollektiv-trafik/trafikale-analyser/bornholmeranalysen>

⁴² Den danske gennemførelsesplan for TSI PRM (PDF). URL: <https://www.trafikstyrelsen.dk/publikationsliste/jernbanesikkerhed-publikationer/2024/nov/den-danske-gennemfoerelsesplan-for-tsi-prm-pdf>

⁴³ Agence de financement des infrastructures de transport de France (AFIT France). URL: <https://www.afit-france.fr/>

⁴⁴ Rapport d'activité 2023. AFIT France. URL: <https://www.afit-france.fr/sites/default/files/2024-09/Rapport%20d%27activit%C3%A9%202023.pdf>

інфраструктурою⁴⁵, яка є консультативним органом, що надає рекомендації з формування політики, проводить відповідні дослідження, оприлюднює результати у тому числі звіти, пропозиції, зокрема щодо:

- оцінки та перспектив інвестицій у транспорт і мобільність⁴⁶;
- стратегії переходу до мобільності на 2023–2042 роки⁴⁷;
- стратегії розвитку вантажних залізничних перевезень⁴⁸;
- зміцнення інтеграції управління на осі Середземномор'я-Рона-Сона⁴⁹;
- розвитку осі NORD – великих північних портів регіону⁵⁰;
- інтеграції портів осі Сени⁵¹.

У **Чехії** Центр транспортних досліджень⁵² своєю дослідницькою метою охоплює ключові потреби розвитку транспорту в державі на національному, регіональному та місцевому рівнях. Він займається такими класичними галузями, як безпека дорожнього руху, будівництво, технічне обслуговування, ремонт і реконструкція транспортної інфраструктури, а також здійснює відповідні дослідження за різними напрямками й секторами, наприклад: про транспортну інфраструктуру та навколишнє середовище⁵³.

У **Хорватії** Хорватське регуляторне агентство мережевої діяльності⁵⁴ як національний урядовий орган для виконання регуляторних та інших завдань у межах сфери та повноважень, зокрема залізничного транспорту, публікує звіти про свою діяльність із висвітленням ключових завдань, проблем, досягнень і перспектив⁵⁵. Агентство з безпеки залізничного руху⁵⁶ є установою з публічними повноваженнями, що в рамках своєї діяльності здійснює активний обмін

⁴⁵ Conseil d'Orientation des Infrastructures (COI). URL: <https://www.ecologie.gouv.fr/politiques-publiques/conseil-dorientation-infrastructures-coi>

⁴⁶ Bilan et perspectives des investissements pour les transports et les mobilités Prendre le cap des nouvelles mobilités. Mars 2022. URL: https://www.ecologie.gouv.fr/sites/default/files/documents/COI_synthese%20rapport%20bilan-perspectives%202022.pdf

⁴⁷ Investir plus et mieux dans les mobilités pour réussir leur transition. Rapport de synthèse : stratégie 2023-2042 et propositions de programmation. Décembre 2022. URL: https://www.ecologie.gouv.fr/sites/default/files/documents/COI_2022_Programmation_Synthese%20-%20def_0.pdf

⁴⁸ Avis du Conseil d'orientation des infrastructures sur la stratégie de développement du fret ferroviaire. Article 178 de la loi d'orientation des mobilités. Avis rendu le 3 juin 2021. URL: https://www.ecologie.gouv.fr/sites/default/files/documents/20210611_Restitution%20Avis%20COI%20SDFF.pdf

⁴⁹ Propositions pour le renforcement de l'intégration de la gouvernance sur l'axe Méditerranée-Rhône-Saône. Rapport à Monsieur le Premier ministre. Le 26 juin 2018. URL: <https://www.ecologie.gouv.fr/sites/default/files/documents/rapport%20gouvernance%20axe%20MRS.pdf>

⁵⁰ L'AXE NORD - une grande alliance au cœur d'un marché de 80 millions d'habitants. Rapport remis au Premier ministre. URL: <https://www.ecologie.gouv.fr/sites/default/files/documents/180723%20rapport%20coop%E2%94%9C%C2%AEration%20interportuaire%20Axe%20Nord.pdf>

⁵¹ Axe Seine : Rapport sur l'intégration des ports de l'axe Seine. URL: <https://www.ecologie.gouv.fr/sites/default/files/documents/Rapport%20Philizot%20sans%20les%20annexes.pdf>

⁵² Centrum dopravního výzkumu, v. v. i. URL: <https://www.cdv.cz/>

⁵³ Tematická oblast dopravní infrastruktury a životního prostředí. URL: <https://www.cdv.cz/aktualni-projekty/>

⁵⁴ Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti (HAKOM). URL: <https://www.hakom.hr/hr/o-nama/22>

⁵⁵ Godišnje izvješće o radu 2021. Zagreb, Lipanj 2022. URL: https://www.hakom.hr/UserDocsImages/2022/izvjesca_i_planovi/HAKOM%20GI2021%20HR.pdf

⁵⁶ Agencija za sigurnost željezničkog prometa. Dokumenti i objave. URL: <https://www.asz.hr/izvjesce-o-radu-agencije-za-sigurnost-zeljeznickog-prometa-za-2023-godinu/>

думками та досвідом з органами, відповідальними за безпеку в інших державах-членах Європейського Союзу, публікує звіти про свою роботу⁵⁷.

В *Естонії* Управління транспорту⁵⁸, що є розробником безпечного, комфортного та швидкого транспортного середовища, адміністрування якого націлено на формування комплексної мобільності, оприлюднює дослідження та їх результати, які поділяються за напрямками: дорожня територія, безпека дорожнього руху, транспортні засоби, організація дорожнього руху, громадський транспорт, мореплавство та навколишнє середовище⁵⁹, а також публікації з актуальних питань, зокрема проєктів, що реалізуються за підтримки CEF⁶⁰.

Висновки

1. Щодо актів acquis ЄС, спрямованих на забезпечення регулювання програми CEF у сфері транспорту, які відповідно до вимог до кандидата на членство в ЄС мають бути імplementовані в систему українського законодавства

Участь України в програмах фінансової допомоги ЄС, зокрема в програмі CEF у сфері транспорту, хоча й передбачена Протоколом III «Про Рамкову угоду між Європейським Союзом і Україною про загальні засади участі України у програмах Європейського Союзу» до Угоди про асоціацію, однак вимагає від України комплексного підходу щодо імplementації в систему українського законодавства актів acquis ЄС у сфері транспорту, а саме імplementації актів, на які посилається Регламент (ЄС) 2021/1153, і яким встановлено, що держави, що приєднуються, держави-кандидати та потенційні кандидати можуть брати участь у програмах Європейського Союзу відповідно до конкретних умов, викладених в угодах між ЄС і цими державами.

2. Щодо актуальних посилань на рекомендації, публікації, дослідження європейських державних агентств з питань поліпшення використання інфраструктури, зменшення екологічного впливу транспорту, підвищення енергоефективності та безпеки залізничного транспорту, внутрішніх водних шляхів, морських портів, а також використання альтернативних видів палива в ЄС

Представлений огляд висвітлення діяльності спеціалізованих європейських державних агентств, міжнародних організацій у сфері транспорту, їх дослідницьких та аналітичних центрів щодо розбудови європейського транспортного простору засвідчив, що реалізація інфраструктурних транспортних проєктів здійснюється відповідно до спільної транспортної політики ЄС, у тому числі із залученням фінансових інструментів CEF, зокрема CEF Transport. Особлива увага при цьому приділяється, зокрема, безпеці, правам

⁵⁷ Izvješće o radu Agencije za sigurnost željezničkog prometa za 2023. URL: https://www.asz.hr/wp-content/uploads/2024/11/241022-Izvjescje-ASZ_2023_final_za-VRH-OBJAVA.pdf

⁵⁸ Transpordiamet. URL: <https://www.transpordiamet.ee/transpordiamet>

⁵⁹ Transpordiamet. Uuringud. URL: <https://www.transpordiamet.ee/uuringud#merendus>

⁶⁰ Transpordiamet. Euroopa Liidu toetusega projektid. URL: <https://www.transpordiamet.ee/teehoid-ja-liikluskorraldus/tee-ehitus/el-i-toetusega-projektid>

пасажирів, оптимізації мобільності, підвищенню ефективності транспорту, його інфраструктури з одночасним зменшенням шкідливого екологічного впливу на навколишнє природне середовище.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*